

Auður Ava Ólafsdóttir

Nad propastí

byla tma

plus

Nad propastí byla tma

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.nakladatelstviplus.cz
www.albatrosmedia.cz

Auður Ava Ólafsdóttir

Nad propastí byla tma – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2018

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

Auður Ava Ólafsdóttir
Nad propastí byla tma

Auður Ava Ólafsdóttir

Nad propastí
byla tma

Přeložila Martina Kašparová
Plus

This book has been translated
with a financial support from:

ICELANDIC LITERATURE CENTER

Tato kniha vychází s laskavým přispěním
Fondu na podporu islandské literatury.

ÖR

© Auður Ava Ólafsdóttir, 2016

Published by arrangement with Éditions Zulma, Paris.

Translation © Martina Kašparová, 2018

Cover design © Tereza Králová, 2018

ISBN tištěné verze 978-80-259-1002-3

ISBN e-knihy 978-80-259-1035-1 (1. zveřejnění, 2018)

*Věnováno všem neznámým obětem;
ošetřovatelům, učitelům, barmanům, básníkům,
školákům, knihovníkům a elektrikářům.
A taky J.*

Tvorba jizev je přirozenou součástí biologického procesu, který probíhá, když se poranění kůže či jiných tělesných tkání hojí po nehodě, nemoci či chirurgickém zákroku. Jelikož tělo není schopné vytvořit přesnou kopii poškozené tkáně, vznikne tkáň nová, jejíž textura a vlastnosti se od okolní nepoškozené kůže liší.

„Pupík je naším středem, nebo také v našem středu, čímž se myslí středobod světa. Jedná se o jizvu, která už neslouží žádnému účelu.“

bland.is

„Tělo představuje otevřený prostor, bitevní pole konfliktů.“

Julia Kristeva

I. MASO

II. JIZVY

31. května

Vím, že nahý vypadám směšně, ale i tak se svléknu, nejprve kalhoty a ponožky, pak si rozepnu košili, takže na růžovém mase zasvítí sněhobílý leknín, vlevo na hrudním koši, polovinu délky nože nad bílkovinným svaalem pumpujícím osm tisíc litrů krve za den, a nakonec si sundám spodní prádlo – v tomhle pořadí. Nezabere to dlouho. A tak stojím na parketách před tou ženou zcela nahý, přesně jak mě Bůh stvořil, plus čtyřicet devět let a čtyři dny, ne že bych ovšem v tomhle okamžiku myslel na Boha. Od sebe nás dělí ještě tři parkety z mohutné sekvoje z nedalekého lesa prošpikovaného nášlapnými minami, každé prkno má na šířku kolem třiceti centimetrů a mezi parketami jsou spáry a já natáhnu ruku, šátrám jejím směrem jako slepec snažící se dopátrat souvislostí, nejdříve dosáhnu povrchu jejího těla, kůže, štěrbinou v roletách jí na záda dopadá měsíc. Udělá jeden krok ke mně, já šlápnu na vrzající prkno, rovněž natáhne ruku, přiloží dlaň na dlaň, čáru života na čáru života, a já okamžitě cítím, jak se mi krční tepnou valí rozbouřený přítok, stejně tak cítím pulzování v kolenou a pažích, jak se proud krve šíří mezi jednotlivými tělními orgány. Stěny nad postelí v pokoji číslo jedenáct v Hotelu Silence pokrývají tapety se vzorem listů a já si pomyslím, že zítra se vrhnu na broušení a natírání podlahy.

I. MASO

Kůže je největším orgánem lidského těla. Dospělý člověk má na těle kůži o povrchu přibližně dva metry čtvereční a váže zhruba pět kilogramů. U řady dalších živých bytostí se mluví spíš o kožichu nebo kožešině. Ve staré islandštině označovalo slovo kůže také maso.

5. května

Stůl v *Tryggviho tetovacím salonu* zakrývají malé skleněné lahvičky s pestrobarevnými inkousty a mladík se mě ptá, jestli jsem si vybral nějaký obrázek, nebo jestli zvažuju nějaký osobní motiv nebo symbol.

On sám má celé tělo pokryté tetováním, prohlížím si hada, který se mu klikatí po krku a ovíjí se kolem černé lebky. Tělem mu koluje inkoust a nadloktí ruky ovládající tetovací jehlu obtáčejí tři řady ostnatého drátu.

„Spousta lidí si sem chodí dát zakrýt jizvy,“ sdělí mi tatér prostřednictvím zrcadla. Když se ke mně otočí zády, zdá se mi, že mu vzadu z nátělníku vykukují kopyta vzpínajícího se koně.

Natáhne se po hromádce plastových složek, jednu z nich vybere a listuje v ní, aby mi mohl ukázat nějaký obrázek.

„Muži ve středním věku si dost často nechávají tetovat křídla,“ slyším ho říkat a přitom si všimnu, že předloktí ruky, v níž drží složku, mu zdobí planoucí srdce prošívané čtyřmi meči.

Na těle mám celkem sedm jizev: čtyři nahoru od pupíku, počátečního bodu, a tři od pupíku dolů. Ptačí křídlo, které by mi spočívalo na rameni, stácelo se řekněme od krku přes klíční kost dolů, povzbudivě a kamarádsky jako starý známý, by zakrylo dvě, dost možná i tři z nich, bylo by opeřeným stínem mě samotného,

mou pevností a štítem. Pod mastným peřím by se pak skrývalo bezbranné růžové maso.

Mladík v rychlosti listuje nákresy, aby mi předvedl nejrůznější verze ptačích křídel, ukazováčkem nakonec namíří na jeden z obrázků.

„Nejoblíbenější jsou orlí křídla.“

Protože který muž nesní o tom proměnit se v dravce, zvolna sám plachtit po světě a vznášet se nad přehradními nádržemi, odtokovými strouhami a mokřinami ve snaze ukořistit něco k snědku, mohl by dodat.

Místo toho ale řekne:

„Klidně si dejte na čas.“

A vysvětlí mi, že mu na židli za závěsem sedí jiný zákazník, kterému zrovna dokončuje stínovanou, ve větru se třepotající státní vlajku.

Ztiší hlas.

„Snažil jsem se mu vysvětlit, že jestli přibere dvě kila, stožár vlajky se zkrabatí, ale on ho tam chce stůj co stůj.“

Plánoval jsem, že se stavím za mámou, než si půjde lehnout, a tak bych tenhle obchod rád uzavřel co nejdřív.

„Přemýšlel jsem, že bych si dal vytetovat vrtačku.“

Pokud ho moje volba překvapila, nedá to na sobě znát a okamžitě začne hledat patričnou složku.

„Vrtačku tu možná někde máme, mezi ostatními elektrickými přístroji,“ řekne. „Rozhodně to nebude tak těžké jako čtyřkolka, kterou jsem dělal minulý týden.“

„Ne, dělal jsem si legraci,“ přeruším ho.

Prohlíží si mě s vážným výrazem a těžko říct, jestli se neurazil.

Hrábnu do kapsy a vytáhnu složený list papíru, rozložím ho a obrázek mu podám. Vezme ho do ruky, různě ho převrací, a nakonec ho zvedne na světlo. Povedlo se mi ho překvapit. Nedokáže zamaskovat pochyby.

„To má být kytka, nebo...?“

„Leknín,“ odvětim bez zaváhání. „*Vatnalilja*.“

„A jenom jednou barvou?“

„Ano, jenom jednou, bílou. Bez stínování,“ dodám.

„A bez textu?“

„Ano, bez textu.“

Sbalí složky, oznámí mi, že květinu zvládne od ruky, a zapne tetovací strojek.

„A kam ji chcete?“

Tetovací jehlu se chystá ponořit do bílé tekutiny.

Rozepnu si košili a ukážu na srdce.

„Nejdřív vás budeme muset oholit,“ řekne a vypne strojek. „Jinak se vám ta kytka ztratí v temném lesním porostu.“

Státem zvu, kde pomalá sebevražda všech se jmenuje – „život“

Nejkratší cesta do domova důchodců vede přes hřbitov.

Vždycky jsem si představoval, že posledním měsícem mého života bude pátý měsíc roku a že poslední da-

tum bude obsahovat víc než jen jednu pětku – když ne pátého pátý, tak patnáctého pátý nebo dvacátého pátého pátý. Měsíc mých narozenin. Doba páření kachen bude u konce, na jezírku Tjörnin v centru města ovšem nebudou jen kachny, ale i ústřičníci a jespáci, protože v onen jarní den bez noci, kdy přestanu existovat, budou zpívat ptáci.

Budu světu chybět? Ne. Bude svět beze mě chudší? Ne. Obejde se svět beze mě? Ano. Je teď svět lepší, když jsem se stal jeho součástí? Ne. Co jsem udělal pro to, abych ho zlepšil? Nic.

Cestou po ulici Skothúsvegur uvažuju, jak by měl člověk postupovat, když si chce od svého souseda půjčit loveckou pušku. Půjčí si střelnou zbraň stejným způsobem jako prodlužovací kabel? Jaká zvířata se loví začátkem května? Člověk přece nezastřelí posla jara, oddaného drozda, který právě dorazil na ostrov, anebo kachnu sedící na vejcích. Mohl bych tvrdit, že se chystám zastřelit škodnou, která mi v mém podkrovním bytě bytového domu v centru Reykjavíku nedá spát? Nebude Svanovi připadat podezřelé, že najednou hájím zájmy kachňátek? Obzvlášť když ví, že nejsem žádný lovec. Ačkoli už jsem si vyzkoušel stát uprostřed ledově studené řeky v holínkách sahajících až po rozkrok, sám na vřesovišti, a cítil chlad obklopující moje tělo jako tlustá zeď, drobné kamínky na houbovitém dně pod gumovkami i to, jak se mi řeka propadá pod nohama, jak se dno prohlubuje a mizí, zatímco se dívám do prolákliny, která

se blyští a stahuje vše s sebou, z pušky jsem nikdy nestřílel. Z posledního rybaření jsem si domů přinesl dva pstruhy, vykostil jsem je a osmažil s pažitkou ustřiženou z květináče na balkoně. Navíc Svanur ví, že nesnáším násilí, protože se mě jednou snažil vytáhnout do kina na *Smrtonosnou past 4.0*. Co jiného by člověk střílel v květinu než sám sebe? Nebo jiného *homo sapiens*? Svanur si dá jistě dvě a dvě dohromady.

Přesto to není muž, který by se vyptával. Nebo se obecně zamýšlel nad duševním životem ostatních. Není z těch, kteří by poukázali na to, že nastal úplněk, nebo komentoval polární záři. Neřekl by: *Jen tam pohled'te, bratři moji! Nevidíte ji, duhu...?* Na odstíny nebe, na narůžovělé ranní červánky by neupozornil ani svou ženu Auroru, neřekl by: Podívej, tvoje jmenovkyně! Ne že by ale Aurora upozornila na nebe svého muže. Role v domácnosti mají striktně rozdělené a pouze ona tahá ráno potomka z postele. On se zase stará o venčení churavé čtrnáctileté feny border kolie. Ne, Svanur by do toho pocity jistě nemíchal, prostě by mi pušku podal a řekl by: Tohle je *Remington XB40*, má udělaný bedding, ale pojistka a hlaveň jsou původní. I kdyby měl podezření, že se chci zastřelit.

**Pupík je jizva na lidském břiše,
která vznikla při odpadnutí zbytků
pupeční šňůry. Po narození dítěte se**

na pupeční šňůru nasadí svorka a pak se šňůra odstřihne, čímž se přeruší spojení mezi matkou a dítětem.

Počáteční jizva se tedy pojí s matkou.

Druhá odmocnina ze dvou ($\sqrt{2}$) je číslo, které se při vynásobení sebou samým rovná 2.

Mraky se protrhaly a v chladném jarním slunci vysedávají na lavičkách na louce staří lidé pod vlněnými dekami, hned vedle nich je skupinka hus, vždy dvě a dvě spolu. Všimnu si ptáka, který se choulí sám, stranou od ostatních, a nepohne se, ani když dojdu až úplně k němu. Jedno křídlo má ohnuté dozadu, očividně zlomené. Zraněná husa je bez partnera a nerozmnožuje se. Bůh mi sesílá znamení. Ne že bych věřil v Boha.

Moje matka sedí v polohovatelném křesle, nohama nedosáhne na zem, bačkory jsou jí příliš velké, nad nimi vyzáblé nohy, kost a kůže, scvrkla se v podstatě v nic, už není masem, lehounká jako pírko, pohromadě ji drží jen kosti z polystyrenu a několik šlach. Na mysl mi přijde kostra ptáka, vystavená po celou zimu v mokřině povětrnostním vlivům; zbyde po ní jen prázdná schránka, která se nakonec rozpadne a promění se v obláček prachu s drápky. Je těžké si představit, že tahle útlá, drobná žena, jež mi nesahá ani po ramena, měla kdysi ženské tvary. Poznávám její sváteční sukni,

teď příliš volnou v pase, příliš velkou na její tělo, kus oblečení patřící dřívějšímu životu, jinému časovému pásmu.

Nehodlám skončit jako máma.

Ve vzduchu se vznáší silný odér, vejdu do oblaku páry stoupající z nafouklých, masem plněných zelných listů. Na servírovacím stolku na chodbě leží poloprázdné plastové kbelíky s červeným zelím a marmeládou, slyšet je cinkání talířů a zaměstnance, kteří střídavě zvyšují a prohlubují hlas ve snaze navázat kontakt se svými svěřenci.

Do pokoje se mnoho kusů nábytku nevejde, ale u jedné stěny stojí varhany – bývalá učitelka matematiky a varhanice dostala svolení, že si je smí ponechat u sebe, jakmile všichni nabyli jakés takés jistoty, že už na ně nebude hrát.

Vedle postele se nachází knihovnička, která vypovídá o největší matčině zálibě: válkách ve světě, zvláště pak druhé světové válce. Bok po boku zde stojí Napoleon Bonaparte a hunský král Attila, je tu kniha o korejské válce, jiná o válce ve Vietnamu a na polici trůní i dánsky psané svazky v hnědé kožené vazbě *První světová válka* a *Druhá světová válka*.

Návštěva podléhá přísně stanovenému, do kamene vytesanému řádu, a tak se mě máma ze všeho nejdřív zeptá, jestli jsem si umyl ruce.

„Umyl sis ruce?“

„Umyl.“

„Opláchnout si je nestačí, pod proudem horké vody je musíš držet třicet vteřin.“

Tehdy mě zničehonic napadne, že jsem byl kdysi uvnitř ní. Měřím sto osmdesát pět centimetrů, a když jsem si posledně stoupl na váhu – v převlékárně bazénu –, vážil jsem osmdesát čtyři kilo. Nepomyslela si i ona někdy, jestli tohohle velikého muže měla vážně někdy uvnitř sebe? Kde jsem vlastně vznikl? Nejspíš ve staré manželské posteli, mahagonové soupravě s napevno přidělanými nočními stolký, což je největší kus nábytku v bytě, hotový koráb.

Dívka odnáší táč s jídlem, moje matka neměla chuť na moučník, švestkovou kaši se šlehačkou.

„Tohle je Jónas Ebeneser, můj syn,“ slyším matku říkat.

„Myslím, že jsi nás seznamovala včera, mami...“

O tom dívka nic neví, včera totiž nepracovala.

„Jónas znamená ‚holubice‘ a Ebeneser ‚nápomocný‘. Jména jsem směla vybrat sama,“ pokračuje máma.

Tehdy mě napadne, jestli jsem mladíka v Tryggviho tetovacím salonu neměl požádat, aby mi vedle leknínu vytetoval holubici; dva jmenovci pohromadě, Jónas a Jónas, oba s trochou šedého peří na tvářích.

Čekám, že se dívka ztratí, než začne příběh o mém narození. Jenže ona se k odchodu nemá, protože odloží podnos s jídlem a věnuje se ručníkům.

„Porodit tebe bylo náročnější než porodit tvého bratra,“ je další, co moje matka řekne. „Kvůli velikosti tvouj

hlavy. Jako bys na ní měl dva rohy, na čele, takové dva hrby,“ vysvětluje, „jako u telete.“

Dívka se na mě kradmo podívá. Víím, že srovnává matku se synem.

Usměju se na ni.

Úsměv mi opětuje.

„S bratrem jste taky voněli každý jinak,“ ozve se z křesla. „Ty po zemině, takový studený, vlhký pach, studené tváře, když jsi přišel domů, byl jsi hnědý okolo pusu a hřbet ruky jsi měl poškrábaný od kočky. Nehojilo se to dobře.“

Otálí, jako by se pokoušela vzpomenout si na repliku ze scénáře.

„Když bylo tady Jónasíčkovi jedenáct, napsal sloh o bramborách a pojmenoval ho ‚Matka Země‘. Byl o mně, ten sloh...“

„Mami, nejsem si jistý, že tady slečnu zajímá... Promiňte, jakže se to jmenujete?“

„Diljá.“

„Pochybuj, že to Diljá zajímá, mami...“

Naopak: zdá se, že dívka jeví o to, co máma povídá, nefalšovaný zájem. Chápavě přikyvuje a opírá se o zárubeň dveří.

„Když člověk vidí tohohle ohromného muže dnes, nechce se mu ani věřit, jak býval citlivý.“

„Mami...“

„Když na zahradě objevil ptáka se zlomeným křídlem, rozplakal se... Byl jako otevřená rána... neustále se